

בענין קריאת התורה דכה"ג ביוה"כ

מבואר במשניות דיומא (סח:) שלאחר שמסר כה"ג את השעיר המשתלח לאיש עתי, היה ממתין עד שהגיע לתחילת המדבר (מהלך ג' מילין), ואז יצא מן העזרה ובא לעזרת נשים בכדי לקרוא קרה"ת. ובמשנה ר"פ אלו נאמרין (סוטה לב.) מבואר שברכות התורה שמברך המלך על קרה"ת דהקהל וכן הברכות שמברך הכה"ג על קרה"ת דיוה"כ צריכים להיות בלשון הקודש, בנגוד לברכה"ת משך כל השנה על שאר קרה"ת שאפשר לברך אף בשאר לשונות. ומסתמא ה"ט, דקרה"ת דהקהל דאורייתא היא, וכן קרה"ת דיוה"כ, דברישי מס' יומא (ב.) למד ריו"ח מקרא דכתיב לגבי מילואים (בפ' שמיני) כאשר עשה ביום הזה צוה ד' לעשות לכפר עליכם, דלעשות, אלו מעשה פרה, ולכפר, אלו מעשי יוה"כ, ומזה למד ריו"ח דין פרישה שבעה לשורף את הפרה ולכה"ג לפני יוה"כ, ועיי"ש עוד (ה:) דריו"ח יליף מקרא דכתיב במלואים זה הדבר אשר צוה ד', שאפילו דבור מעכב, כלומר, קריאת הפרשה.

וכן בפרה בענין קריאת הפרשה בשעת עשיית הפרה, ויש שכתבו (עי' משך חכמה פ' חקת) שלזה נתכוונו הראשונים שכתבו שקריאת פ' פרה דאורייתא (עי' ב"י או"ח סי' תרפ"ה), כלומר, קריאת הפרשה בשעת עשיית הפרה, ולא נתכוונו לומר שמה שקורים הפרשה בכל שנה שזה דאורייתא, דזה בודאי רק דרבנן, כדי להכריז שהכל ייטהרו כדי להשתתף בקרבן פסח.¹

¹ ויש שכתבו דמקור ד"ז (שקריאת פ' פרה דאורייתא היא), הוא מכח הפסוק שבסוף פ' מצורע, והזרתם את בניי מטומאתם וגו', שיש חובה המוטלת על הב"ד להכריז ולהזהיר את הצבור שיטהרו את עצמם קודם שיבואו להקריב את הפסח, ולא נתכוונו ראשונים אלו לומר שיש חובה על הקהל לשמוע, כמו בפ' זכור, שהכל מחוייבים לקרות מתוך הכתב, ומכח דין שומע כעונה, מאחר שהכל מקשיבים לקריאת הש"ץ, נחשב כאילו כולם קראו מתוך הכתב (וכמו במקרא מגילה), אלא שכאן החובה רק על הבי"ד להכריז.

ולפי"ז יש להעיר, דלכאור' הי' צ"ל ברה"ת דאותה קריאה (שבשעת עשיית הפרה) דוקא בלשה"ק, דומיא דהקהל וקריאת כה"ג ביוה"כ.

וראיתי בספר ימים נוראים (ש"י עגנון) שהביא שהיו מקומות באירופא שנהגו בדוקא לעשות הפסקה של שעה שלמה ביוה"כ בין מוסף לקריאת התורה של מנחה – זכר למקדש, שכה"ג הי' ממתין שעה שלמה עד שהגיע השעיר לתחילת המדבר, דהיינו ג' מילין, דבמשנ"ב הביא מאחרונים דשעור מיל היינו י"ח דקות, וג"פ י"ח דקות היינו קרוב לשעה שלמה. (אכן, לפמ"ש"כ הר"ר יהודה לוי בס' זמני היום בהלכה דכונת אותם האחרונים לא היתה למה שאנו קורים י"ח דקות, אלא לדידן – היינו כ"ב דקות וחצי. ולפי"ז הי' צ"ל ההפסקה קצת יותר משעה.)

וענין זה דהמתנת הכה"ג שעה שלמה עד שהגיע השעיר למדבר בכדי שיהיה מותר לו לצאת מן העזרה, מבואר היטב בסוף ס' חי' הגרי"ז על הרמב"ם, במכתב שכתב לרבנו ז"ל,² בשם אביו הגר"ס, דבעינן שהכהן העובד יהיה במקום הכשר לעבודה עד שתגמר אותה העבודה, ואע"פ שאצלו אין לו עוד מה לעשות, והעבודה תגמר ע"י איש העתי, ולפיכך במסירת השעיר המשתלח לאיש העתי בעינן שיעמוד בעזרה עד שיגיע לתחילת המדבר, אף שמצותו של שעיר המשתלח אינה נגמרת עד דחיתו לצוק, דמצוה זו (של דחיתו לצוק) הרי נעשית ע"י האיש העתי, אבל הכה"ג הרי צריך שיעשה את מצות שילוח השעיר למדבר, וכדכתיב בקרא, ושלח ביד איש עתי המדברה, ולפיכך בעינן שימשיך הכה"ג לעמוד בעזרה שעה שלמה עד שיגיע השעיר לתחילת המדבר.

וה"נ אין הכה"ג רשאי לצאת מבית קה"ק אחר הקטרת הקטורת לפני ולפנים עד שיתמלא הבית כולו עשן, דשאני מצות קטרת דלפני ולפנים ביוה"כ ממצות קטרת של כל יום, דקרא כתיב וכסה ענן הקטרת את הכפורת וגו', דעד שיתמלא כל הבית כולו עשן לא נגמרת העבודה, ולפיכך בעינן שימשיך הכה"ג לעמוד שמה בקה"ק עד שתגמר אותה העבודה.

ויסוד זה (דבעינן שיעמוד הכהן במקום הראוי לאותה עבודה, ולא סגי במה שהקרוב נמצא במקומו הראוי) מתבאר מדברי התוס' בזבחים

² שני המכתבים הראשונים – שנכתבו ל"יקרי" – נכתבו לרבנו ז"ל.

(יד:), דמבואר שם בגמ' דשחיטה לאו עבודה היא, וכתבו שם התוס' (ד"ה הג"ה) דמדמכשרינן לקמן (כו.) עומד בדרום והושיט ידו לצפון ושחט בקדשי קדשים, ובמקבל פסול, דדרשינן אותו בצפון ולא שוחט בצפון וכו', הרי להדיא כנ"ל.³

ואשר לחלק השני של היסוד הנ"ל, דבעינן שיעמוד הכהן העובד במקום הראוי לאותה עבודה עד שתגמר העבודה, אע"פ שתגמר מאליה (או שתגמר ע"י מעשי אחרים), מבלי שיצטרך הכהן לעשות עוד שום פעולה נוספת, ג"כ מתבאר להדיא מתוך הגמ' זבחים (טו.), "בעי מיניה ר' ירמיה מר' זירא, היה מזה ונקטעה ידו של מזה עד שלא הגיע דם לאויר המזבח מהו, וא"ל פסולה", ופרש"י, אלמא ישנה להזאה עד שיגיע למזבח, אע"פ שהמשך וגמר העבודה נעשה מאליו. והוה"נ בנתמלא הבית עשן ובהגיע השעיר לתחילת המדבר, שכל זמן שלא נגמרה עבודת הכה"ג, מחוייב הוא להמשיך ולעמוד במקום הכשר לעבודה.

ומתחילה הי' רבנו סבור לומר שדין זה (שצריך כה"ג להשאר בבית קה"ק עד שיתמלא הבית כולו עשן) מטעם אחר הוא, דביו"כ יש דין מיוחד (שלא מצינו בשאר כל השנה כולה, נוסף על כל העבודות, וסדר כל העבודות) של כניסה ויציאה, כלומר, שאף עצם ההליכה מעבודה לעבודה איננה רק בתורת הכשר עבודה, והיכי-תמצא בעלמא לאפשר להכה"ג לעשות העבודה הבאה, אלא חלק-עצמי מסדר עבודת יוה"כ. והוכיח כן מהגמ' בחולין (י:), שהוכיח רבא דלא כאביי (שהי' סבור לומר דיציאה דרך אחוריו לא שמה יציאה) מהא דתנן (ביומא) יצא ובא לו דרך כניסתו, דאם ההליכה מעבודה לעבודה הוא רק היכי-תמצא בעלמא, מאי איכפת לן אם לאו שמה יציאה.⁴

³ ובביאור כונת התוס', עי' מש"כ בס' גנת אגוז (סי' נ"ב).

⁴ אכן עיי"ש בסוגיא, דלפי פשוטו אינו מוכרח כ"כ, שהרי דברו שמה לענין יציאת הכהן מן הבית המנוגע דרך אחוריו, אם מקיים בזה דין ויצא הכהן מן הבית אל פתח הבית והסגיר את הבית שבעת ימים, אשר ע"פ פשוטו אין בזה שום קיום כלל, אלא סתם ה"ת בעלמא שלא יתמא, והמדובר בגמ' שמה הוא לא לענין שום קיום מצוה, אלא לענין פשוטו של מקרא. (ד"ע)

ועפ"י יסוד זה יישב רבנו את התמיהה שבסדר העבודה שבנוסח אשכנז, שב' הבדלים יסודיים יש בין נוסח ספרד לנוסח אשכנז לענין סדר העבודה, והם, א) מתי הקריבו את התמיד של בין הערביים, בטבילה שלישית או בטבילה חמישית, ועמש"כ בזה בחשק שלמה ליומא (ע'); ב) האם השתחוה הכה"ג קודם שיצא מן העזרה, דבמשניות (תמיד) נזכר כמה וכמה פעמים שכל כהן שזכה לעשות איזו עבודה "השתחוה ויצא", ובאדרת אליהו (לבכורים) הובא בשם הגר"א, שד"ז נלמד מפ' בכורים, דכתיב והשתחוית לפני ד' א', שאין זה דין מיוחד לבכורים, אלא דין כללי, שכל הנכנסים לעזרה מחוייבים להשתחוות קודם שיוצאים, [ועי' מש"כ מזה בס' ארץ הצבי (סי' י"ב, אות י'), ובס' נפש הרב (עמ' רי"ד)], ובסדר העבודה של נוסח ספרד נזכר שאף הכה"ג ביו"כ הי' משתחוה קודם שיצא, ובנוסח אשכנז זה חסר. והציע רבנו שאולי י"ל דאם ישתחוה יהי' בזה שינוי בסדר הכניסה והיציאה (הדין הזה המיוחד ליוה"כ). [וע"ע מש"כ רבנו בזה בס' קובץ חידושי תורה (עמ' קמ"ה)].

ונראה להוסיף, שעפ"י יסוד רבנו אפשר ליישב תמיהת המלבושי יו"ט, דבגמ' יומא (דף מ"ד) מבואר, שדין וכל אדם לא יהי' באה"מ וכו' נוהג משך כל השנה כולה (ולא רק ביוה"כ) בזמן שהכהן מקטיר הקטורת בהיכל, והקשה, דבמשניות (תמיד) מבואר שהי' כהן אחר נכנס עמו לסייעו. ולפי דברי רבנו אפשר ליישב, דפרט זה (של בבואו לכפר בקדש עד צאתו), שאף בזמן הליכתו אל קה"ק ובשעת חזרתו מקה"ק ג"כ נוהג איסור זה, רק נוהג ביוה"כ, ואילו כל השנה, הדין וכל אדם לא יהי' וכו' רק נוהג בזמן שמקטיר הקטורת, ולא בזמן שהולך ממקום למקום, ומה שמתבאר מהמשנה בתמיד, שתמיד הי' שם כהן אחר שהלך עמו לסייעו, זה רק בשעת הליכתו אל ההיכל, ולא בשעת ההקטרה ממש.